

Az optikai margó igazítása és a bekezdés-kezdő félkvirtmínuszok

A probléma

Hosszabb – általában szépirodalmi – művek szedésénél néha alapvető igény az optikai margó igazítása [Optical Margin Alignment]. Ez mindaddig szép és egyenletes hasábszél ad, amíg a folyószöveg csupán leírást, vagyis párbeszéd nélkül, egyenletes eloszlású szöveget (mondhatni végtelenített lorem ipsum-ot) tartalmaz. Igen ám, de egyrészt az íróknak van egy olyan rossz szokásuk, hogy néha gondolatjellel kezdenek egy új bekezdést, ad absurdum többet is egymás után, mivel párbeszédet szeretnének alkalmazni. Ezek alatt a kezdő gondolatjelek vagyis félkvirtmínuszok [En Dash] alatt sok esetben előfordulhat bekezdéskezdő verzál betű, hiszen ha az előtti párbeszéd utolsó sora nem ér ki a hasáb széléig, akkor a következő sornak pontosan a gondolatjel alatt kell indulnia.

És itt jön a gond: sajnos az InDesign Optical Margin Alignment funkciója „túl” intelligens, ami alatt azt értem, hogy nemcsak a jobboldali hasábszél egyengeti ki, hanem a baloldalon is megpróbálja a félkvirtmínuszokat előrébb kezdeni pontosan azon logika alapján, ami a gondolatjel folthatása és a „rendes” betűk folthatása közötti különbség feloldásának célja érdekében az ABC betűinek széleit tekinti a hasáb szélének, ahogy a következő bekezdésekben is látjuk:

– Szevasz Béla!
„Gondolta Stirlitz.”
...és a Föld forog tovább

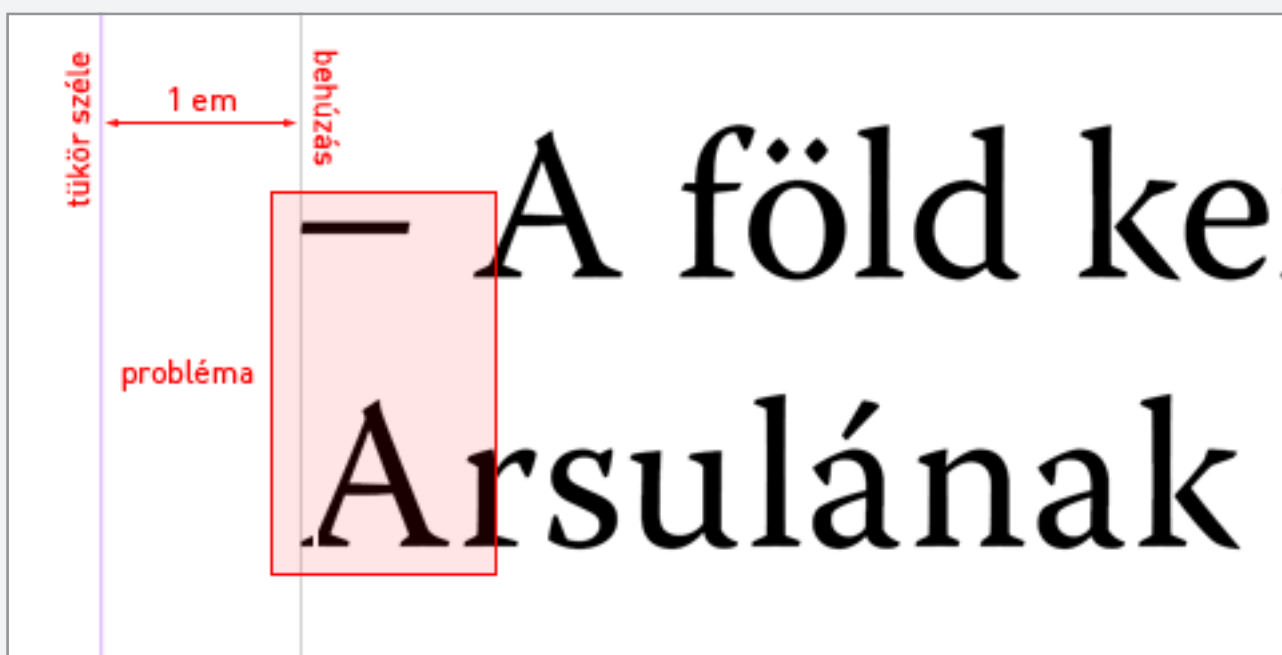
Mármost. Ha megfigyeljük a „Mármost” szó kezdő verzál M betűjét, láthatjuk, hogy nagyon nem áll egy vonalban a felette látható kezdő központozásokkal, így a gondolatjellel sem, márpedig ez egy szépen szedett műnél elengedhetetlen szempont – már abban az esetben, ha valóban ki akarjuk lógatni a központozást jobboldalon.

Sajnos egyik – azonnal szóba jöhető – megoldás sem működik: nem használhatunk hagyományos bekezdés helyett listákat [Bulleted List], melyeket gondolatjellel kezdünk, mert ott ugyanez a probléma merül fel. Nem használhatunk GREP-stílusokat sem, mert azok csak az adott bekezdés/szó stílusát változtatják meg. Egyáltalán: nem mondhatjuk meg, hogy oké, ember (pontosabban: gép), akkor a gondolatjellel kezdődő bekezdéseket told fix szélességgel jobbra, mivel – és pont az a lényeg – éppenhogy nem a gondolatjelekkel van a gond.

Hanem a gondolatjel alatti kezdő verzál betűvel. Minden betű más behúzást igényel ugyanis, legalábbis az Optical Margin Alignment eljárása alapján. Más behúzás kell egy U, és más egy A betűnek, ahogyan ezt a következő oldalon látni fogjuk.

Kezdő verzál U feletti gondolatjel pozíciója. Látható, hogy igencsak el van tolva balra.

Kezdő verzál A feletti gondolatjel pozíciója. Ebben az esetben is ugyanott kezdődik, de az A már kilóg.

Az alapvető gond az, hogy az InDesign mindenképpen a betű alakja alapján határozza meg a kilógás mértékét. Ezt pedig metszetenként különbözik. Az egyetlen szóba jöhető megoldás az lehetne, hogy minden – szó szerint minden – folyószövegben szereplő bekezdést azonos szélességű betűvel kezdünk.

Vagyis nem betűvel. Hanem üres karakterrel [White Space]. Van erre egy alkalmas jelölt, ezt úgy hívják, hogy nem törhető, fix szélességű üres karakter [Nonbreaking Space (Fixed Width)].

Az elv

Ezek szerint az elv a következő lesz: minden bekezdést ezzel a fix szélességű karakterrel kezdünk, és azonnal vissza is húzzuk a bekezdést a fix szélességű karakter szélességének megfelelően. A fix szélességű karakternek ugye per definitionem adott a szélessége, tehát ha minden bekezdést ennyivel húzunk vissza, akkor – mivel az Optical Margin Alignment csak a sorkezdő karaktert nézi, az utána következőt már nem – a gondolatjeleink már a következő sor kezdő verzálja fölé kerülnek, feltéve, ha a „sima” és a párbeszédés bekezdéseknek különböző mértékű behúzást adunk meg.

Ehhez pedig definiáljunk három stílust. Az első a „sima” bekezdéseket formázza, legyen a neve **Flowtext Paragraph Regular**, a második kettő pedig a párbeszédéseket (a félkvirtmínusszal kezdődő bekezdéseket), ezek nevei legyenek **Flowtext Conversation Regular** és **Flowtext Conversation Last**, ez utóbbi csak azért szükséges, hogy beállíthassuk: utána megint „sima” szöveg következik. Egyelőre csak hozzuk létre ezeket, nem kell mást tenni, csak formázzuk a szövegünket úgy, hogy az összes bekezdésen alkalmazzuk a három stílus valamelyikét a bekezdés típusának – „sima” vagy párbeszéd, illetve utolsó párbeszéd-bekezdés – megfelelően. Később majd beállítjuk a tulajdonságait.

Igen ám, de hogyan érjük el, hogy a megrendelőtől kapott – és a későbbiekben módosítandó – szövegünk minden egyes bekezdése nem törhető, fix szélességű üres karakterrel kezdődjön?

Írjunk scriptet! Nyugi, nem írrepülőgép lesz, pár sor, és megvagyunk. Ez a script tudja a következőket: fogja a dokumentumot, keresse meg benne az összes, a fent felsorolt három formázással készült bekezdést, és tegyen mindegyik elejére egy nem törhető, fix szélességű üres karaktert, de csak abban az esetben, ha az még nem ezzel kezdődik. Erre azért van szükség, mert a későbbiekben – a szöveg módosítása közben, amikor belekerülhetnek újabb bekezdések – nem szeretnénk, ha a script úgy futna le, hogy a már régebben a sor elejére elhelyezett fix szélességű üres karakter elé csapna még egyet.

Hogyan magyarázzuk el ezt az InDesign-nak? Szerencsére létezik az úgynevezett GREGP-alapú keresés és csere, mellyel reguláris kifejezések [Regular Expressions] alapján cserélhetünk le szövegrészleteket. A reguláris kifejezések azért jók, mert definiálhatunk bennük sok olyan dolgot, amit egy általános keresés során nem: sorkezdet, sorvég, minden „a”-val kezdődő szó, minden szó, ami csak az „asztal” betűkombinációt tartalmazza, és csak azt (tehát az „asztalra”, „asztalos” szavakat nem találja meg), satöbbi.

A reguláris kifejezésünk tehát legyen a következő: keresd meg azokat a bekezdéseket, melyek még nem kezdődnek e speciális karakterrel, és ha találtál ilyet, csapjál az elejére egyet. Ez így néz ki:

```
Keresd: ^[^\s]
Cseréld erre: ~s$0
```

Akkor ez most mi? Nem magyarázom el, nézzen mindenki utána a dokumentációban. Ezeket a cseréket azonban egymás után háromszor kell elvégeznünk, méghozzá a fent meghatározott három stílussal rendelkező bekezdéseken.

A megoldás

Így kapjuk a következő scriptet:

```
var FIND_CHANGE_LIST =
[
  {fGrep: „^[^~s]”, fStyle: „Flowtext Paragraph Regular”, cGrep: „~s$0”},
  {fGrep: „^[^~s]”, fStyle: „Flowtext Conversation Regular”, cGrep: „~s$0”},
  {fGrep: „^[^~s]”, fStyle: „Flowtext Conversation Last”, cGrep: „~s$0”},
]

var FIND_CHANGE_OPTIONS =
{
  includeLockedLayersForFind: false,
  includeLockedStoriesForFind: false,
  includeHiddenLayers: false,
  includeMasterPages: false,
  includeFootnotes: false
}

function makeChange(cDoc, cList, cOptions)
{
  for (var i = 0; i < cList.length; i++)
  {
    // Get preferences
    app.findGrepPreferences.appliedParagraphStyle = cList[i].fStyle;
    app.findGrepPreferences.findwhat = cList[i].fGrep;
    app.changeGrepPreferences.changeTo = cList[i].cGrep;
    // Apply the change
    cDoc.changeGrep();
  }
}

function main(cList, cOptions)
{
  var myDocument = app.documents.item(0);

  // Clear the find/change grep preferences
  app.findGrepPreferences = NothingEnum.nothing;
  app.changeGrepPreferences = NothingEnum.nothing;

  // Set the find options
  for (var i in cOptions)
  {
    app.findChangeGrepOptions[i] = cOptions[i];
  }

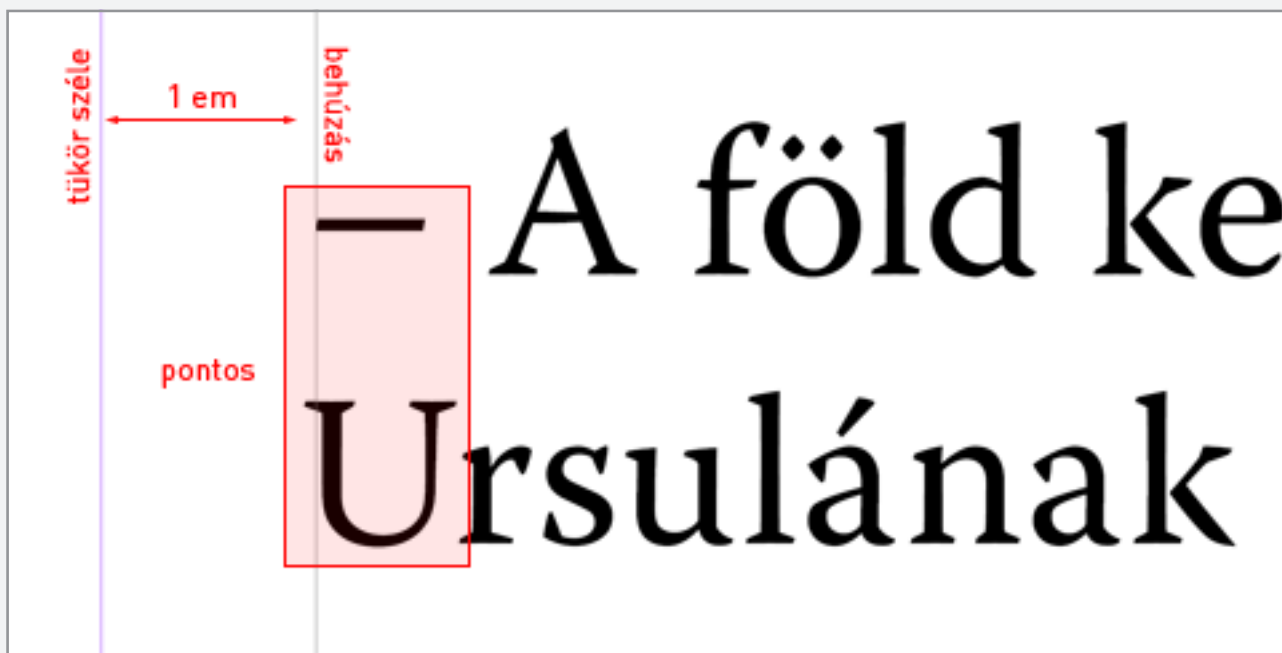
  // Find/change text according to the given parameters
  makeChange(myDocument, cList, cOptions);

  // Clear the find/change preferences after the search
  app.findGrepPreferences = NothingEnum.nothing;
  app.changeGrepPreferences = NothingEnum.nothing;
}

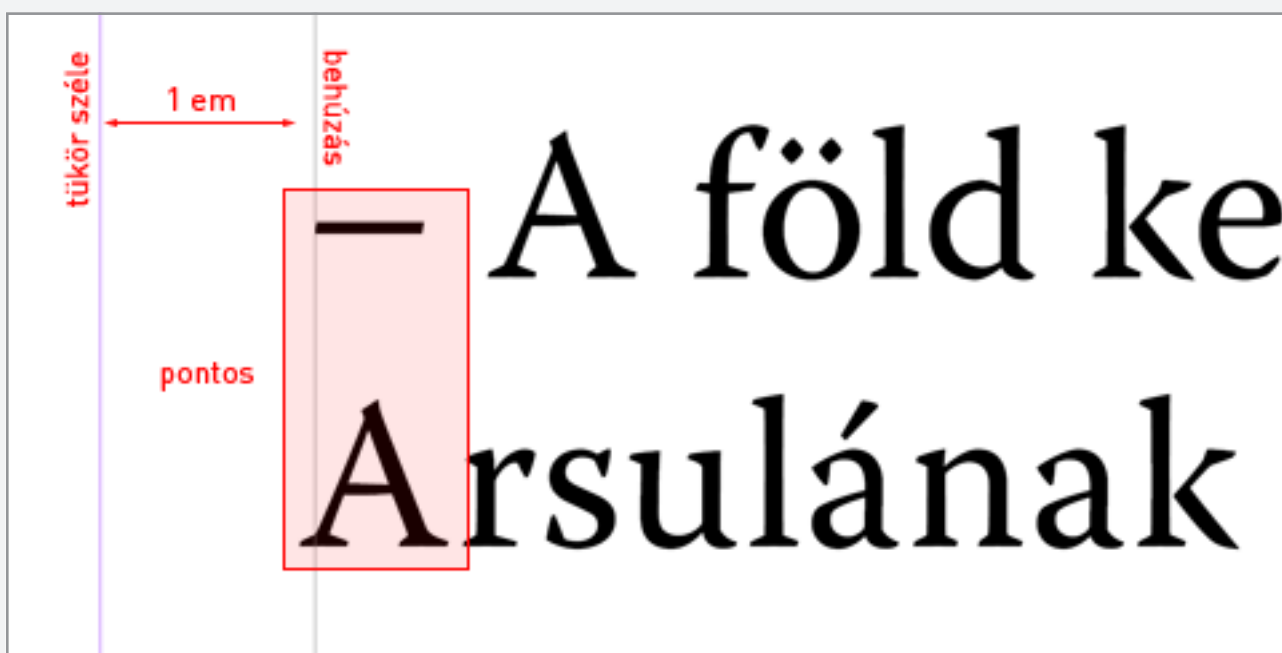
main(FIND_CHANGE_LIST, FIND_CHANGE_OPTIONS);
```

Természetesen ez egy teljesen „normális” JavaScript (éppen azért készült abban, hogy mind PC-n, mind Macintoshon működjön). Nem tesz egyebet, mint háromszor végigfut a szövegen, és abban az esetben, ha az még nem szerepel ott, akkor mindhárom fajta stílusú bekezdés elejére hozzácsap egy-egy említett tulajdonságú karaktert.

Ezek után nincs más hátra, mint venni a három bekezdésstílust, és beállítani a nekik megfelelő behúzásokat, és munkánk eredményeként kapjuk az alább látható tulajdonságú sorokat.

Mind a verzál U...

...mind a verzál A ugyanott kezdődik

Természetesen scriptünket minden egyes szövegmódosítás előtt le kell futtatnunk – de legkésőbb a végső letisztázás előtt, amikor már biztosan nem kerül a szövegbe újabb bekezdés. Fogjunk egy üres dokumentumot, másoljuk bele a fenti kódot, mentjük el fixCharBegin.jsx (vagy bármilyen) néven, tegyük az InDesign User Scripts könyvtárába, nyissuk meg a Scripts panelt, és: Run Script.

Köszönet

Serfőző Péternek, aki megadta Halasi Zsolt telefonszámát.

Halasi Zsoltnak, aki megadta Tamási Ákos telefonszámát.

Tamási Ákosnak, aki javasolt valamit, ami ugyan nem működött teljesen, de az ő gondolatából kiindulva sikerült megoldani a problémát.